

формування резервних фондів. Це звужує кредитний потенціал банку, але водночас забезпечує високі гарантії відшкодування втрат при невиконанні зобов'язань клієнтами банку і виконання банком своїх зобов'язань перед клієнтами. Неплатоспроможність підприємства відбивається тільки на його партнерах, неплатоспроможність банку зачіпає всіх його клієнтів, а неплатоспроможність банківської системи паралізує всю економічну систему країни. Тому так важливо встановити оптимальний рівень банківських резервів, який надав би достатні гарантії і не підривав ресурсного потенціалу банку. Концентрація фінансових ресурсів у банках здійснюється з метою забезпечення їх постійного кругообігу, а не вилучення з обороту.

3.5. Ринок дорогоцінних металів

Банківськими металами називають дорогоцінні метали, доведені до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

До дорогоцінних металів належать золото, срібло, платина і метали платинової групи (паладій, іридій, родій, осмій, рутеній) у будь-якому вигляді та стані (сировина, сплави, напівфабрикати, промислові продукти, хімічні сполуки, вироби, відходи, брухт тощо).

Банківські метали, які є об'єктом купівлі і продажу на валютному ринку України, існують у вигляді стандартних і мірянних зливок та монет, вироблених з дорогоцінних металів.

Банківські метали підлягають обов'язковій сертифікації через оформлення сертифіката якості — письмового документа або клейма визначеного афінажера, які засвідчують назву металу, його пробу (кількість часток хімічно чистого дорогоцінного металу на 1000 часток лігатурної маси) та серійний номер, а також назву компанії-виробника.

Найвищими пробами банківських металів визначаються проби не нижче: для золота — 995,0; для срібла — 999,0; для платини та паладію — 999,5.

Торгівлю банківськими металами здійснюють у межах прав, наданих чинним законодавством України, такі учасники валютного ринку:

Національний банк України, Українська міжбанківська валютна біржа, уповноважені банки та уповноважені фінансово-кредитні установи на підставі ліцензії Національного банку України на право здійснення відповідних операцій з валютними цінностями.

Торгівлю банківськими металами поділяють на оптову та роздрібну. Оптова торгівля банківськими металами здійснюється на УМВБ, а роздрібна — уповноваженими банками та уповноваженими фінансово-кредитними установами, які отримали ліцензію Національного банку України на право здійснення операцій з банківськими металами, безпосередньо через власні каси в операційних залах уповноважених банків та фінансово-кредитних установ з фізичними особами-резидентами і нерезидентами.

До оптової торгівлі належать операції купівлі-продажу за однією угодою або з одним контрагентом протягом одного дня більше ніж 100 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості понад 10 золотих, платинових або срібних монет.

До роздрібною торгівлі відносять операції купівлі-продажу за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня не більше ніж 100 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості не більше ніж 10 золотих, платинових або срібних монет.

Роздрібна торгівля банківськими металами здійснюється відповідно до нормативних актів, зокрема інструкцій Національного банку України з організації емісійно-касової роботи в установах банків України.

Ринок банківських металів в Україні — це наймолодший сегмент національного валютного ринку і, відповідно, фінансового ринку. Він розпочав свою діяльність як організований ринок у 1998 році з постанови НБУ «Положення про організацію торгівлі банківськими металами на валютному ринку України», яка встановила правила діяльності банків з банківськими металами. У світі банки працюють переважно з безготівковими металами, бо це не потребує зайвих витрат на перевезення та зберігання металу. Але український ринок банківських металів має переважно готівковий характер. Значна частина українського ринку банківських металів, як і в усьому світі, традиційно належить золоту.

Організація торгівлі банківськими металами в Україні регламентована Законом України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними», а також «Положення про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами», затвердженого постановою Правління Національного банку України.

На думку експертів ринку дорогоцінних металів є декілька причин, за якими вигідно вкладати гроші в золото:

- золото менш за все схильне до інфляції;
- золото дуже ліквідний сплав;
- існують депозитні рахунки в золоті;
- ринок золота — живий і зростаючий, а накопичення довгострокові.

Ціна на золото в Україні напряму залежить від кон'юнктури міжнародного ринку, оскільки метал безпосередньо завозиться до України з Швейцарії, Люксембургу, Німеччини і Росії. Ціна на золото залежить від багатьох факторів, але головним з них єконоімчна ситуація в країні.

Обвал фондового ринку в 2008 році активізував перетікання українських інвесторів з ринків капіталу на ринок дорогоцінних металів. Золото, що за останні роки подорожчало на світовому ринку, для багатьох є самим надійним інструментом збереження заощаджень.

Так, якщо в середині 2007 року аналітики компанії Merrill Lynch прогнозували середню ціну на золото в 2008 році — 650 доларів за тройську унцію (раніше вони очікували 600 за унцію), то вже на початку 2008 року спотова ціна впритул наблизилася до 900 доларів за унцію. В подальшому ситуація на ринку дорогоцінних металів також характеризувалася підвищенням котирувань.

Станом на 15 липня 2008 року під час торговельної сесії в Азії золото котувалося на рівні 970,70-985,10 доларів за унцію. При відкритті Нью-Йоркської товарної біржі золото на торгах було на рівні 986,20 доларів.

Всього ж за перод з середини 2007 р. по середину 2008 р. золото виросло в ціні майже на 50%. Незважаючи на зростання котирувань золота на початку 2015 року до максимуму січня в 1293,5 доларів за унцію,

в останні місяці ціна на метал знижується до чергових «низів» – близько 1070 доларів в середині грудня. Але цей показник є вищим на 84,9 доларів (6,58%) у порівнянні з 2008 роком, що свідчить про надійність цього напрямку інвестування.

Така тенденція відбувається в зв'язку з наближенням грудневого засідання Федеральної резервної системи (ФРС) США, на якому вирішиться доля відсоткової ставки. Більшість аналітиків очікує підвищення ставки – в цьому випадку нарешті піде головний фактор тривалого тиску на золоті когування.

Але, при всьому, слід враховувати, що вкладати гроші в золото потрібно на достатньо довгий термін, причому оптимальними є вкладення строком на 5 років.

Інвестиційний попит на золото є попитом на золоті монети і злитки, металеві рахунки, золоті ETF (Exchange Trade Funds – пайові інвестиційні фонди, паї яких проходять первинне розміщення і обертаються на біржі).

За даними Всесвітньої золотої ради загальний інвестиційний попит на золото за період 2007 - 2009 р.р. виріс втричі – з 604,6 до 1 893 тони. При цьому сталися і істотні зміни в структурі світового попиту на золото. Так, якщо в 2007 році частка «визначуваного» (тобто такого, що враховується на основі доступних даних) інвестиційного попиту складала всього біля 19,3% від загального щорічного об'єму попиту на золото, то в 2009 році вона виросла до 38,7%. Якщо ж враховувати ще так званий «поставлений» інвестиційний попит (балансуюча стаття щорічного попиту і пропозиції, що включає невраховані дані), то частка інвестиційного попиту на золото за цей же період зросла з 17,4% до 47,0%. Таким чином, на сьогоднішній день інвестиційний попит формує майже половину від загального попиту на золото.

Світовий попит на золото в першому півріччі 2016 року склав 2,335 тис. тонн – це майже рекордний показник для першого півріччя (другий за історію спостережень), говорить в звіті World Gold Council (WGC). У порівнянні з першим півріччям 2015 року, за підрахунками, попит зріс на 18%. Як пояснює WGC, запорукою зростання попиту на золото з початку 2016 року були інвестиції. Закупівлі в ETF (exchange traded funds - біржові інвестиційні фонди) склали 579 тонн золота, що частково було нівельовано зниженням попиту на ювелірні прикраси (на тлі істотного

зростання цін він впав на 17%, до 925 тонн). Загальний обсяг інвестиційного попиту на золото оновив рекорд для першого півріччя. Він склав майже 1,064 тис. тонн золота - це в 2,3 рази більше, ніж в I півріччі 2015 року та на 16% більше, ніж в першому півріччі 2009 року (минулий рекорд) [70].

Динаміка цін на дорогоцінні метали за період 2010-2016 р.р. наведена у табл.3.3.

Таблиця 3.3.

Динаміка цін основних дорогоцінних металів на міжнародному ринку

Метал	Ціна за за тр.унцію, доларів США				
	на початок 2010 р.	на кінець 2010 р.	2011 р.	2015 р.	2016 р.
Срібло	18	29	20-50	10,49	17,45
Золото	1125	1370	1500-2000	1150,0	1247,8
Платина	1500	1700	1780-1900	1193,0	939,4

Консенсус-прогноз аналітиків Bloomberg, Goldman Sachs Group Inc, HSBC Securities, JPMorgan Chase & Co, UBS.

Такі прогнози підтверджують доцільність інвестування коштів у дорогоцінні метали. Проте, на сьогоднішній день ринки дорогоцінних металів падають, особливо значний спад відбувається в сегменті платиноідів. Курс долару США залишається сильним, американський фондовий ринок сягає максимальних показників, що здійснює додатковий негативний вплив на ринки дорогоцінних металів.

Аналітики банку Goldman Schas покращили прогноз вартості золота після очікування темпів підвищення базової ставки Федеральної резервної комісії США (ФРК). Однак, на думку всесвітньо відомого агентства Bloomberg для подальшої динаміки цін на дорогоцінні метали зберігається песимистичний прогноз. Аналітики Goldman Schas очікують підвищення базової ставки ФРК на 0,5 відсоткового пункта в найближчі 12 місяців, а не на 1 відсотковий пункт, як очікувалось раніше. Згідно нового прогнозу ціна золота буде складати близько 1200 доларів за трійську унцію через три місяці, 1180 доларів – через шість місяців та 1150 доларів – через 12 місяців. Раніше очікувались котирування на рівні відповідно 1110, 1150, 1000 доларів. Вирогідніть підвищення цін на золото є доволі обмеженою, тоді як ризики пониження включають заяви ФРК і в кінце-

вому рахунку більш жорстку грошово-кредитну політику США, що призведе до підвищення вартості долару в найближчі 3-6 місяців. В першому кварталі 2016 р. золото подорожчало на 16%, що є найбільш рекордними темпами за 30 років, тому частина експертів вважає це лише початком росту цін на золото.

При збереженні нормального економічного стану світової економіки ціна золота може збільшитись до 1300 доларів за трійську унцію. Однак, якщо політичні і економічні ризики у світі будуть зростати, то драг метал отримає додаткову підтримку для росту. В якості підтримуючих факторів для золота можуть стати вихід Великобританії з ЄС, розкол в Іспанії, криза в Євросоюзі, посилення негативної фінансової та економічної ситуації в Китаї, збереження низьких цін на нафту, терористичні погрози. У випадку реалізації таких негативних подій інвестори можуть почати активно купувати золото для свого інвестиційного портфелю, щоб забезпечити безпеку своїх інвестицій від волатильності [70].

3.6. Страховий ринок

Страховик – це організація, яка згідно з отриманою ліцензією бере на себе за певну плату зобов'язання в разі настання страхового випадку відшкодувати страхувальникові завданий збиток або виплатити страхову суму.

Сукупність страховиків, що функціонують у певному економічному середовищі, утворює страхову систему. Її головне завдання – надання страхових послуг. Разом зі споживачами страхових послуг вони утворюють страховий ринок. За формою власності страховики можуть бути державними і приватними. За характером роботи вони поділяються на три групи:

- 1) такі, що страхують життя;
- 2) здійснюють інші види страхування;
- 3) надають виключно перестраховальні послуги.

Державні (публічні) страховики створюються, як правило, від імені уряду, який ними й керує. Серед приватних страховиків у світовій практиці є індивідуальні особи, акціонерні та інші страхові товариства. Співвідношення між державними і приватними страховиками залежить від суспільного устрою країни та економічної політики держави.